

Juryrapport AVT-Anéla dissertatieprijs 2018

De jury voor de AVT-Anéla dissertatieprijs 2018 bestond uit Dr. Amos van Gelderen (UvA), Dr. Martijn Goudbeek (UvT), Dr. Marianne Starren (RU), Prof. dr. Arie Verhagen (UL) en Prof. dr. Ans van Kemenade (RU Nijmegen). De jury werd ambtelijk ondersteund door Dr. Nivja de Jong (UL) en Dr. Lotte Hogeweg (UvA) vanuit respectievelijk Anéla en AVT.

In totaal werden er voor de AVT-Anéla dissertatieprijs negen proefschriften voorgedragen. Deze waren alle negen van hoge kwaliteit, zoals je ook verwacht in een land waarin de taalkunde in brede zin een grote internationale reputatie heeft. Bij de selectie heeft de jury de volgende criteria gehanteerd: Reikwijdte/Scope, Methodologie, Vakmanschap, Originaliteit, Impact, Helderheid van verslaglegging. Alle juryleden hebben voor de eerste selectieronde van ieder proefschrift tenminste de inleiding, de conclusie en de samenvatting gelezen. Daarbij is de jury met een hoge mate van consensus tot een top drie van genomineerden gekomen: u hebt vanmiddag de presentaties van deze drie genomineerden kunnen volgen: in alfabetische volgorde Heidi Klockmann (UU) *The Design of Semi-lexicality: Evidence from Case and Agreement in the Nominal Domain*; Kasper Kok (VU) getiteld *The status of gesture in cognitive-functional models of grammar*; Kobie van Krieken (RU) *Linguistic viewpoint in crime news narratives: Form, function and impact*.

Wat nu volgt is een korte schets van de drie genomineerde proefschriften. Hoewel ze heel verschillend zijn hebben ze een aantal kenmerken gemeenschappelijk: naar de mening van de jury zijn ze alledrie grensverleggend, openen nieuwe perspectieven, en slaan bruggen tussen deeldisciplines. Het zijn daarmee alledrie indrukwekkende en inspirerende boeken die getuigen van zowel wetenschappelijke rijpheid als vernieuwende kracht.

Heidi Klockmann's *The Design of Semi-lexicality: Evidence from Case and Agreement in the Nominal Domain* presenteert een theorie over semi-lexicaliteit, het verschijnsel dat een woord een mengeling van lexicaal en functioneel kenmerken heeft, zoals b.v. *bunch* in *a bunch of chickens*. *Bunch* is semi-lexicaal omdat het een zelfstandig naamwoord is maar niet alle kenmerken van een zelfstandig naamwoord heeft. Zo kun je het niet in het meervoud zetten: *I saw bunches of chickens* is gek en heft een andere betekenis. De kern van Heidi's theorie is dat een zelfstandig naamwoord naast een root (zoiets als een stam) ook lexicaal gespecificeerd kan zijn voor syntactische kenmerken die het gedrag van het woord in zinsverband inperken. Ze werkt deze eenvoudige en elegante theorie uit voor Poolse telwoorden, Engelse quantificationale zelfstandige naamwoorden (*lot, ton, bunch, number*) en voor Engelse soort-woorden (*kind, type, sort*). Ze doet gedetailleerd corpuswerk (niet heel gebruikelijk in theoretische proefschriften), en laat zien dat deze theorie eenvoudig uit te breiden is naar andere woordtypen zoals werkwoorden. Ze laat ook zien dat deze aanpak een helder en nieuw perspectief biedt op taalverandering, met name grammaticalisering, en de jury ziet ook verdere perspectieven op het gebied van constructiegrammatica. Een fundamenteel probleem, een eenvoudige theorie die potentieel een grote reikwijdte heeft, een grondige uitwerking in case studies. Het is een diepgaand stuk werk.

Kasper Kok's *The status of gesture in cognitive-functional models of grammar*

doet een ambitieuze poging om taalbegeleidende gebaren principieel op te nemen in het bereik van twee taaltheoretische modellen die ernaar streven het hele communicatieve gebeuren te omvatten: Functional Discourse Grammar en Cognitive Grammar. Beide modellen kunnen volgens de analyse iets bijdragen aan de beschrijving van de grammaticale functie van gebaren. Beide typen schieten echter ook tekort in een aantal opzichten: 1) de multifunctionaliteit van gebaren, 2) het bestaan van taal-onafhankelijke verbindingen tussen vorm en functie en 3) de dynamische dimensie van de uitdrukking van taal-met-gebaren. Vier studies in een Duitstalig corpus met dialogen laten de volgende resultaten zien: gebaren zijn multifunctioneel, kunnen een eigenstandige functie hebben naast spraak, en de relatie met taalelementen is tamelijk complex en afhankelijk van de tijdframes waarop men gelijktijdigheid definieert. Kasper Kok vertaalt de resultaten terug naar de theoretische modellen. De jury heeft met name grote waardering voor de innovatieve ambitie van deze verkenning van het daadwerkelijk integreren van gebaren in een grammaticamodel. Kasper Kok laat zien dat dit kan en interessante perspectieven biedt, en ook dat er nog de nodige uitdagingen liggen.

Kobie van Krieken's *Linguistic viewpoint in crime news narratives: Form, function and impact* gaat in op de vorm en functie van journalistieke verhalen, in het bijzonder verslagen van misdaden in kranten. Centraal in de studie staat een theoretisch model waarin verhalen worden beschreven in termen van steeds veranderende gezichtspunten die de lezer meer of minder in het verhaal trekken (door identificatie met de hoofdpersonen/oogetuigen). Het proefschrift presenteert een aantal studies naar verschillende aspecten van misdaadverhalen in kranten: 1) Een onderzoek naar opvattingen (in geschreven bronnen en van journalisten) over narratieve journalistiek. 2) de grammaticale rollen van en linguïstische verwijzingen naar ooggetuigen en niet-ooggetuigen in misdaadverslagen. Hierbij worden vier narratieve en vier niet-narratieve verslagen over dezelfde gebeurtenissen (paarsgewijs) met elkaar vergeleken. De verklaring voor de gevonden verschillen luidt dat de narratieve verslagen de lezer plaatst in de positie van 'gemedieerde getuige' van het voorval. 3) Een cognitief linguïstisch model van narratieve nieuwsberichten dat wordt getoetst aan twee misdaadverslagen. Het model richt zich door middel van linguïstische kenmerken op de beschrijving van de perceptie van ooggetuigen. De functie van deze vormen is om de gezichtspunten van ooggetuigen en de journalist te laten versmelten. 4) Het ontworpen model wordt getoetst aan de hand van een longitudinale analyse van 300 Nederlandse narratieve (moord)misdaadverslagen gepubliceerd tussen 1860 en 2009. De resultaten laten zien dat er steeds meer gebruik wordt gemaakt van directe rede en minder van de indirecte, dat er een steile toename is van verhaal-externe dialoog. 5) Een experiment waarin de lezersbeleving van journalistieke misdaadverhalen centraal staat. De resultaten laten zien dat lezers bij de narratieve tekst meer een gemedieerde getuige-ervaring hebben dan bij de niet-narratieve tekst. Ze identificeren zich meer met de ooggetuigen en voelen zich meer aanwezig bij de schietpartij. De jury is onder de indruk van deze ambitieuze poging om een nieuw vakgebied uit te vinden, de wetenschap met het journaal te verbinden, en heeft met name grote waardering voor het scala aan vernieuwende methoden en technieken waarmee dit is gebeurd.

U begrijpt inmiddels dat het werk van de jury een feest was, met zulke indrukwekkende proefschriften. Toch bleek het geheel niet moeilijk te zijn om consensus te bereiken over

de winnaar. De winnaar is Kobie van Krieken, met een sterk geschreven, ambitieuze en indrukwekkend coherente dissertatie die als kers op de taart een nieuw vakgebied ontsluit. De jury vindt het een spectaculaire combinatie van breedheid en diepgang, een verscheidenheid aan onderzoeksmethoden (corpus-analyse, experimenteel, theoretische modellering, interview, historisch), toch in een natuurlijke en heldere samenhang bij elkaar gebracht, waarmee de taalwetenschap ook nog eens aansluiting vindt bij maatschappelijk relevante issues.